

Agnieszka Pielą

Uniwersytet Śląski w Katowicach
agnieszka.pielą@us.edu.pl
ORCID ID: 0000-0003-2115-7456

Jarosław Pacuła

Uniwersytet Śląski w Katowicach
jaroslaw.pacula@us.edu.pl
ORCID ID: 0000-0002-9972-7925

Złapać języka – słowo od Redaktorów

Oddajemy do rąk Państwa sprofilowany językoznawczo 39. numer czasopisma „Świat i Słowo”, opatrzony podtytułem „Złapać języka”. Pragniemy zaakcentować, że uzupełniające nagłówek periodyku słowa nie zostały dobrane przez Redaktorów przypadkowo, albowiem niniejszy tom z założenia ma charakter historycznojęzykowy. Jego głównym celem jest wszakże (z)łapanie języka, ale nie w sensie dosłownym, tylko przenośnym. Tytułowy frazeologizm *złapać języka* wiąże się z dawnym zwyczajem wojennym – chwytania jeńców dla uzyskania od nich wiedzy na temat nieprzyjaciela. Dzisiaj, gdy się z kimś kontaktujemy w celu uzyskania jakichś informacji, raczej *zasięgamy języka*. Jeśli jednak ktoś nam informacji nie udziela wprost lub się przed tym wzbrania, to często go *ciągniemy za język*, licząc, że wreszcie odezwie się, czyli *nie utrzyma języka, nie ugryzie się w język*. Zresztą wiele osób jest nad wyraz rozmownych, wówczas mówimy, że *język kogoś świerzbi* czy *swędzi*. Niektórzy mają też w naturze *mleć językiem*, inni zaś *rozpuszczają język* lub nim nawet *trzaskają*. Niekiedy wystarczy zaledwie niewielka zachęta i komuś *język się rozwiązuje*. Gorzej, jeśli ktoś *mówi, co mu ślina na język przyniesie*, a my nie jesteśmy w stanie temu zapobiec i bezskutecznie *strzępimy* czy *szczerbimy (sobie) język*. Z tym większą radością

stwierdzamy, że z Autorami zaproszonymi do współtworzenia niniejszego tomu szybko *znaleźliśmy wspólny język*. Efektem tego jest właśnie aktualny numer „Świata i Słowa”. Dziękujemy Językoznawczyniom i Językoznawcom za to, że zechcieli podzielić się z Czytelnikami swoimi przemyśleniami dotyczącymi dziejów polszczyzny (i nie tylko), natomiast wszystkich Adresatów pisma gorąco zachęcamy do lektury i refleksji na tematy podniesione w poszczególnych artykułach.

Autorów tekstów pomieszczonych w bieżącym numerze „Świata i Słowa”, reprezentujących różne ośrodki życia naukowego w Polsce (Uniwersytet Gdański, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Opolski, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Uniwersytet Szczeciński, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Uniwersytet Zielonogórski, Akademię Techniczno-Humanistyczną w Bielsku-Białej) i podejmujących w swoich szkicach różnorodne zagadnienia, łączy jedna istotna cecha – wnikliwa, obiektywna i wyrastająca z pasji obserwacja języka.

Wspomnieliśmy już o tym, że w niniejszym tomie wyraźnie dominują opracowania poświęcone przemianom języka, szczególnie polszczyzny. W historycznojęzykowej części czasopisma znalazły się między innymi rozważania dotyczące dziejów słownictwa – semantyki leksemów i frazeologizmów (artykuły Michała Szczyszka, Stanisława Koziary, Agnieszki Pieli, Jarosława Pacuły, Aleksandry Janowskiej, Katarzyny Wyrwas, Lidii Przymuszały, Doroty Kozaryn, Elwiry Kaczyńskiej, Olgi Radziszewskiej, Simone Pasternak, Marcelego Olmy). W zbiorze znalazły się również omówienia podejmujące problematykę aktów mowy i gatunków w oświetleniu historycznym (artykuły Małgorzaty Dawidziak-Kładocznej, Katarzyny Sicińskiej, Rafała Zarębskiego, Krzysztofa Waškowskiego, Eweliny Gajewskiej), jak i odnoszące się do innych kwestii, acz równie istotnych z perspektywy badaczy dziejów języka – związane ze świadomością językową pisarzy (artykuł Iwony Pałuckiej-Czerniak) czy też identyfikowaniem słownictwa nacechowanego emocjonalnie w leksykografii (opracowanie Barbary Mitrengi).

Bieżący numer „Świata i Słowa” dopełniają opracowania ogniskujące się wokół zagadnień polszczyzny współczesnej i ogólnych problemów języka. Tekst Marcina Maciołka podejmuje kwestię wpływu rzeczywistości komputerowo-internetowej na zmiany w obrębie norm pisowni; Aleksander

Kiklewicz porusza sprawę wtórnego użycia leksemów hiperonimicznych, Tatiana Szczygłowska skupia się na popularności słowa *pandemia*, natomiast Małgorzata Bortliczek i Irena Bogoczová omawiają teksty gwarowe z pogranicza czesko-polskiego. Trzy kolejne artykuły mieszczą się w kręgu językoznawstwa kontrastywnego – to rozważania Agnieszki Będkowskiej-Kopczyk, Przemysława Broma oraz Jolanty Szarlej.

Łatwo zauważyć, że niniejsze wydanie „Świata i Słowa” pomyślane zostało tak, żeby Czytelnik, oddając się lekturze czasopisma, przede wszystkim mógł podążać śladami dawnej polszczyzny, by dotrzeć do językowej współczesności. Mamy nadzieję, że monograficzny numer półrocznika będzie służyć wszystkim odbiorcom jako jedno ze źródeł wiedzy o ewolucji języka.

Serdecznie zapraszamy do lektury.

Agnieszka Pielą, Jarosław Pacuła

Złapać języka (to ask round/ to enquire) – Editor's Preface

[Introduction to the volume 39. of journal „World and Word”. The issue is devoted to widely understood linguistics, primarily to diachronic linguistics.]

Keywords: *linguistic, diachronic linguistic, lexis, phraseology, dictionary*

Słowa kluczowe: *lingwistyka, językoznawstwo historyczne, leksyka, frazeologia, słownik*